

NGHIÊN CỨU THỰC TRẠNG VĂN HÓA ĐỌC CỦA SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP QUẢNG NINH

Nguyễn Thị Ngọc Tú

Trường Đại học Công nghiệp Quảng Ninh

Email: nguyenthingoctu@qui.edu.vn

TÓM TẮT

Bài viết trình bày khái quát về Văn hóa đọc của người đọc nói chung, văn hóa đọc của sinh viên trường Đại học Công nghiệp Quảng Ninh (ĐHCNQN) nói riêng trong giai đoạn hiện nay. Thông qua việc khảo sát, tác giả đi sâu vào nghiên cứu thực trạng văn hóa đọc của sinh viên trường ĐHCNQN ở các khía cạnh thói quen, sở thích và kỹ năng đọc. Qua đó, tác giả đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hơn nữa văn hóa đọc trong sinh viên trường ĐHCNQN nói riêng, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục của Nhà trường, tạo tiền đề cho việc phát triển nguồn nhân lực trẻ trong tương lai.

Từ khóa: chất lượng đào tạo, hoạt động đọc, người đọc, văn hóa đọc.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Văn hóa đọc là một yếu tố vô cùng quan trọng trong quá trình hình thành nên những cá nhân có hiểu biết, có trách nhiệm, bắt kịp với sự phát triển của thời đại. Mỗi một cá nhân được rèn luyện và hoàn thiện sẽ trở thành một công dân ưu tú, là nền tảng xây dựng nên một xã hội tốt đẹp hơn, văn minh hơn. Phát triển văn hóa đọc trong nhà trường, đặc biệt là trong môi trường giáo dục Đại học, sẽ là yếu tố thúc đẩy quá trình tự học và nghiên cứu của sinh viên, nâng cao chất lượng đào tạo, từ đó nâng cao hơn nữa chất lượng của nguồn nhân lực đầu ra trong tương lai cả về tri thức và nhân cách.

Trường Đại học Công nghiệp Quảng Ninh (tiền thân là trường trung cấp Mỏ) là trường Đại học đầu tiên của tỉnh Quảng Ninh; là một trong những cái nôi đã và đang đào tạo ra nguồn nhân lực phục vụ cho nhu cầu phát triển của tỉnh Quảng Ninh nói chung và cả nước nói riêng. Hiện nay, Nhà trường đang đào tạo gần 2000 người học ở các bậc (sinh viên Đại học chính quy, sinh viên hệ Vừa làm vừa học, học sinh theo chương trình Giáo dục thường xuyên). Tuy nhiên, giống như xu thế chung ngày nay, đa số các bạn học sinh, sinh viên đều không chú trọng đến việc đọc và nghiên cứu, ngay cả tài liệu chuyên môn, chưa kể đến các tài liệu khoa học khác. Có quá nhiều

các nguyên nhân chủ quan và khách quan khiến cho văn hóa đọc của các bạn trẻ nói chung, học sinh – sinh viên nói riêng ngày càng bị mai một như sự xuất hiện của Internet, sự ra đời của mạng xã hội, các ứng dụng giải trí trên điện thoại thông minh,...

Bài báo trình bày kết quả khảo sát thực trạng, chỉ ra những nguyên nhân, qua đó đề xuất một số giải pháp thiết thực nhằm nâng cao văn hóa đọc cho sinh viên tại Trường Đại học Công nghiệp Quảng Ninh.

2. THỰC TRẠNG VĂN HÓA ĐỌC HIỆN NAY

2.1. Định nghĩa “văn hóa đọc”

Thư viện Quốc gia Việt Nam định nghĩa “văn hóa đọc” như sau: “Văn hóa đọc là một khái niệm có hai nghĩa, một nghĩa rộng và một nghĩa hẹp. Ở nghĩa rộng, đó là ứng xử đọc, giá trị đọc và chuẩn mực đọc của mỗi cá nhân, của cộng đồng xã hội và của các nhà quản lý và cơ quan quản lý Nhà nước. Như vậy, văn hóa đọc ở nghĩa rộng là sự hợp thành của ba yếu tố, hay chính xác hơn là ba lớp như ba vòng tròn không đồng tâm, ba vòng tròn giao nhau. Còn ở nghĩa hẹp, đó là ứng xử, giá trị và chuẩn mực đọc của mỗi cá nhân. Ứng xử, giá trị và chuẩn mực này cũng gồm ba thành phần: thói quen đọc, sở thích đọc và kỹ năng đọc” [1]. Như vậy, “văn hóa đọc” dù hiểu theo nghĩa rộng hay nghĩa hẹp cũng đều hướng tới một mục

tiêu là hình thành thói quen đọc và nâng cao kỹ năng tiếp cận và sử dụng thông tin, tri thức trong cuộc sống. Trong thời đại kỹ nguyên số, đọc sách không chỉ giới hạn trong việc đọc tài liệu giấy mà còn từ rất nhiều nguồn khác nhau như sách điện tử, tạp chí điện tử, các trang Web và các tài liệu đa phương tiện khác [2]. Do vậy, việc xem xét văn hóa đọc ngày nay cần được mở rộng sang cả các loại hình tài liệu số hóa mà các thư viện hay các nhà cung cấp đã xây dựng, tổ chức và cung cấp truy cập cho bạn đọc.

2.2. Thực trạng chung của văn hóa đọc hiện nay ở nước ta

Hiện nay, mức độ quan tâm của độc giả Việt Nam (nhất là độc giả trẻ tuổi) dành cho sách đã tụt giảm đến mức báo động. Theo số liệu thống kê của Bộ thông tin và truyền thông năm 2019 (nhân kỷ niệm 5 năm ngày Sách và văn hóa đọc Việt Nam), Việt Nam hiện chỉ có 30% số người thường xuyên đọc sách, 26% không đọc sách và 44% thỉnh thoảng mới đọc sách. Một thống kê của Hội xuất bản Việt Nam năm 2023, bình quân người Việt đọc 1,2 quyển sách/ năm (chưa kể sách giáo khoa và sách tham khảo học đường). Con số trên ở một số nước như Nhật, Pháp là 20 cuốn, Malaysia là 10 cuốn, Singapore là 14 cuốn. Như vậy, rõ ràng là việc đọc sách của người Việt Nam thấp hơn các nước khác rất nhiều [3].

Ngạn ngữ có câu “Sách là người thầy vĩ đại của mọi thời đại”. Vậy theo thống kê trên đây, thì người Việt Nam chúng ta vô hình chung đang từ chối theo học một người thầy vĩ đại theo cách đơn giản nhất, ít tốn kém nhất nhưng lại hiệu quả nhất.

2.3. Thực trạng văn hóa đọc của sinh viên (người đọc nói chung) ĐHCNQN

2.3.1. Phương pháp nghiên cứu

Trên cơ sở đối tượng nghiên cứu là cá nhân các sinh viên (người học nói chung), tác giả phát triển bài báo theo hướng phân tích, đánh giá thực trạng văn hóa đọc theo nghĩa hẹp (thói quen đọc, sở thích đọc, kỹ năng đọc). Để tìm hiểu văn hóa đọc của sinh viên ĐHCNQN, tác giả đã tiến hành khảo sát 182 trên tổng số 1022 sinh viên chính quy của trường (số liệu tính đến tháng 5 năm 2024). Phương pháp khảo sát là trả lời bằng câu hỏi với đa phần là câu hỏi dạng trắc nghiệm,

được gửi ngẫu nhiên tới đối tượng khảo sát là sinh viên các lớp Đại học chính quy từ năm thứ nhất đến năm thứ tư trên giao diện biểu mẫu của Google Driver [4].

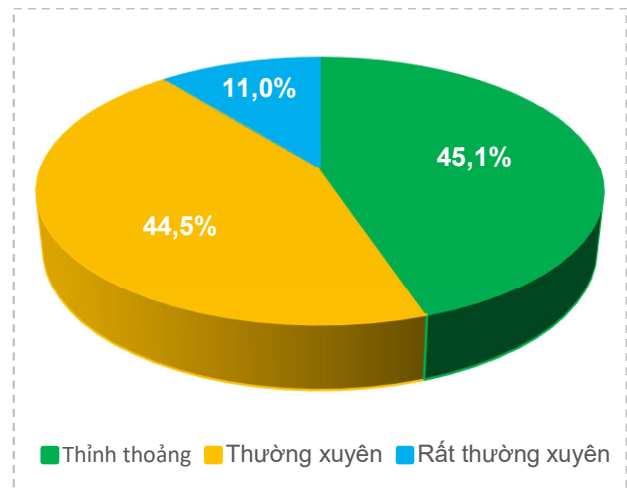
2.3.2. Kết quả nghiên cứu

2.3.2.1. Về thói quen đọc

Thói quen đọc được đánh giá dựa trên cơ sở khảo sát ba nội dung: thời điểm đọc tài liệu, mức độ thường xuyên đọc tài liệu và nguồn thông tin ưu tiên tìm kiếm phục vụ học tập – nghiên cứu.

Kết quả khảo sát cho thấy có 24,7% sinh viên sẽ đọc khi giảng viên yêu cầu; 22,5% tự tìm đọc ngay cả khi giảng viên không yêu cầu; gần tới các kỳ thi là 10,4%; có tới 42,3% sinh viên đọc khi có thời gian rảnh.

Khảo sát về mức độ thường xuyên của việc đọc tài liệu, kết quả là có 11% sinh viên chọn rất thường xuyên đọc tài liệu, 44% thường xuyên và 45,1% chọn thỉnh thoảng (hình 1).

Hình 1. Biểu đồ thể hiện kết quả khảo sát mức độ thường xuyên đọc tài liệu của sinh viên

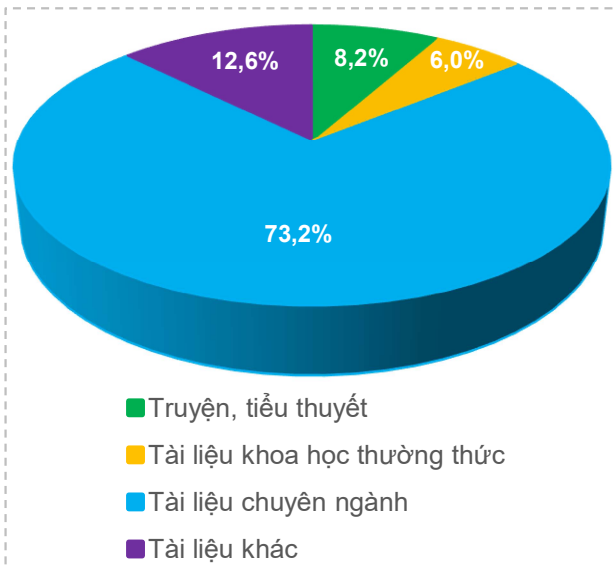
Như vậy, qua thống kê về thời điểm và mức độ thường xuyên đọc tài liệu của sinh viên, có thể thấy tỷ lệ sinh viên có đọc tài liệu là khá cao, và thời gian các bạn dành cho việc đọc chủ yếu là lúc rảnh rỗi.

Khi được hỏi về nguồn thông tin ưu tiên tìm kiếm phục vụ học tập – nghiên cứu, có tới 43,4% sinh viên lựa chọn tìm kiếm trên các trang web, chỉ có 36,8% chọn tài liệu in ấn trong thư viện, 10,4% tìm tài liệu trong thư viện số và các nguồn khác là 9,3%. Hiện nay hệ thống thông tin được

thông suốt với sự hỗ trợ của các thiết bị thông minh khiến cho việc các bạn ưu tiên tìm kiếm thông tin trên các trang web là tất yếu. Tuy nhiên, con số 36,8% dành cho lựa chọn tìm kiếm tài liệu in ấn trong thư viện cũng là một con số tương đối yên tâm đối với những người làm công tác giáo dục trong nhà trường (giảng viên, thủ thư,...)

2.3.2.2. Về sở thích đọc

Cũng trên cơ sở của bảng khảo sát, tác giả thống kê được có tới 73,2% sinh viên chọn đọc tài liệu chuyên ngành trong khi con số đó ở các loại tài liệu khác như truyện- tiểu thuyết, tài liệu khoa học thường thức và tài liệu khác lần lượt là 8,2%, 6% và 12,6%.

Hình 2. Biểu đồ thể hiện kết quả khảo sát loại tài liệu sinh viên hay đọc

Khảo sát sinh viên về mức độ yêu thích với loại hình tài liệu ở dạng in ấn và dạng trực tuyến cho kết quả 56,6% sinh viên yêu thích dạng tài liệu trực tuyến và 43,4% lựa chọn dành cho tài liệu dạng in ấn.

Thống kê trên cho thấy sinh viên trường ĐHCNQN đa phần ưu tiên đọc- nghiên cứu tài liệu chuyên ngành dưới hình thức trực tuyến. Điều này đồng nghĩa với việc phát triển nguồn tài liệu chuyên ngành dưới dạng tài liệu số, cải thiện khả năng linh hoạt của thư viện số sẽ là một trong những yếu tố quan trọng để phát triển văn hóa đọc trong sinh viên.

2.3.2.3. Về kỹ năng đọc

Thói quen, sở thích là yếu tố tác động rất nhiều đến hoạt động đọc của sinh viên, bên cạnh đó, phương pháp đọc cũng góp phần quan trọng để đạt được hiệu quả trong việc đọc. Kỹ năng giúp cho sinh viên đọc và nghiên cứu (đặc biệt là các tài liệu chuyên môn) là vô cùng quan trọng. Khi được hỏi về cách tiếp cận nội dung tài liệu, có tới 64,8% chọn cách đọc mục lục để nắm nội dung sau đó sẽ tìm đến nội dung cụ thể trong tài liệu; 26,9% chọn đọc hết tài liệu từ đầu đến cuối; 8,2% chọn đọc phần mở đầu và kết thúc của mỗi chương rồi sau đó mới đọc chương nào có nội dung cần nghiên cứu. Con số trên đây chưa nói lên nhiều điều, vì với mỗi loại tài liệu khác nhau sẽ có cách tiếp cận nội dung khác nhau. Với các tài liệu tham khảo, sách chuyên ngành, thì việc tìm hiểu nội dung thông qua mục lục cũng là một cách hay. Tuy nhiên, theo ý kiến cá nhân tác giả thì việc đọc mở đầu và kết thúc của mỗi chương sẽ theo sát và đầy đủ hơn nội dung của tài liệu. Với truyện hoặc tiểu thuyết, đọc từ đầu đến cuối là cách mà người đọc hay dùng để tiếp nhận mạch cảm xúc xuyên suốt của tác phẩm.

Một nội dung khác được khảo sát về kỹ năng đọc đó là cách mà các bạn sinh viên ghi chép lại nội dung trong quá trình đọc tài liệu. 62,6% trả lời có ghi chép lại nội dung của tài liệu đã đọc. Con số còn lại 37,4% là không ghi chép. Việc ghi chép lại nội dung là không thể thiếu khi đọc và nghiên cứu các tài liệu, đặc biệt là tài liệu chuyên ngành phục vụ cho việc học và nghiên cứu. Có thể thấy đa số sinh viên trường ĐHCNQN đều tự ý thức và thực hiện tốt việc đó.

Như vậy, nhìn vào kết quả bảng khảo sát chúng ta có thể nắm được tình hình chung về việc đọc của sinh viên trường ĐHCNQN. Đa số sinh viên tham gia khảo sát đều dành thời gian rảnh cho việc đọc; chủ yếu sinh viên tìm đọc các tài liệu chuyên ngành; có kỹ năng đọc tương đối tốt.

Tuy nhiên, con số trên cũng cho thấy đa phần các bạn đều chưa thực sự chú trọng đến việc đọc và dành thời gian cho việc đọc. Con số 42,3% sinh viên chọn đọc tài liệu khi có thời gian rảnh là tương đối trừu tượng. Các bạn sinh viên sẽ có

phần lớn thời gian học trên giảng đường. Một số bạn còn đi làm thêm, dạy thêm, học thêm, gặp gỡ bạn bè,...Vậy thì thời gian rảnh rỗi của các bạn sẽ rất ít, đồng nghĩa với thời gian cho việc đọc cũng là rất ít. Bằng chứng là số lượng bạn đọc lên thư viện mượn và đọc tài liệu mỗi ngày chỉ trung bình 3 lượt mượn đọc (thống kê phiếu yêu cầu); số lượt truy cập vào thư viện điện tử cũng chỉ sấp xỉ 3 lượt/ngày.

3. ĐỀ XUẤT GIẢI PHÁP NÂNG CAO VĂN HÓA ĐỌC CHO SINH VIÊN ĐHCNQN

Trong khuôn khổ bài viết này, tác giả xin đưa ra những giải pháp nhằm khắc phục những vấn đề đang tồn tại liên quan đến văn hóa đọc của sinh viên trường ĐHCNQN hiện nay.

3.1. Đối với Nhà trường

Cần quan tâm hơn nữa đến việc phát triển thư viện nói chung, phát triển thư viện thật sự trở thành một Trung tâm thông tin- thư viện theo đúng nghĩa.

Trước hết, cần bổ sung và hoàn thiện hệ thống máy tính và Internet tốc độ cao để phục vụ nhu cầu truy cập, tra cứu thông tin, đọc tài liệu số. Một nội dung trong bảng khảo sát hỏi về mức độ thường xuyên đến thư viện để học tập nếu thư viện có hệ thống máy tính và internet tốc độ cao và miễn phí, có tới 60,4% sinh viên lựa chọn sẽ thường xuyên đến. Như vậy có thể thấy, khả năng nhu cầu của người sử dụng thư viện (sinh viên) là rất cao nếu hệ thống máy tính và mạng internet được cải thiện.

Hoàn thiện phần mềm quản lý thư viện hoặc bổ sung phần mềm linh hoạt hơn nhằm giúp cán bộ thư viện quản lý dễ dàng và hiệu quả nguồn tài nguyên thông tin, mục đích phục vụ tốt nhất nhu cầu của bạn đọc. Phát triển thư viện số với nguồn tài liệu số đa dạng và chất lượng, đáp ứng nhu cầu sử dụng thư viện số ngày càng nhiều bởi tính linh hoạt của nó (không hạn chế về thời gian, không gian).

Về lâu dài, phát triển nguồn tài liệu nội sinh (giáo trình nội bộ) – nguồn chất xám quý báu của đội ngũ cán bộ giảng viên của Nhà trường; lựa chọn, bổ sung kịp thời nguồn tài liệu chuyên

ngành theo sự phát triển như vũ bão của khoa học kỹ thuật hiện đại. Tuy nhiên, vẫn cần dành ra một phần kinh phí để bổ sung nguồn tài liệu khoa học thường thức khác phù hợp với nhận thức, tâm lý của sinh viên.

3.2. Đối với Thư viện

Nhận thức rõ trách nhiệm của mỗi cán bộ thư viện trong việc nâng cao văn hóa đọc trong sinh viên, qua đó phối hợp với Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên, các câu lạc bộ,...tổ chức những hoạt động nhằm khuyến khích thói quen đọc sách trong sinh viên như: triển lãm sách, báo, tạp chí; tổ chức hội nghị bạn đọc, thi đọc sách, thuyết trình giới thiệu sách;...đặc biệt trong những dịp như Ngày sách và bản quyền thế giới 23/4 và ngày Đọc sách Việt Nam 21/4 hàng năm.

3.2.3. Đối với giảng viên

Giảng viên có vai trò rất lớn, tác động nhiều đến việc đọc của sinh viên. Bằng việc đề cao năng lực tự học của sinh viên, mỗi giảng viên chính là cầu nối cho sinh viên đến với việc đọc và nghiên cứu tài liệu.

Với nội dung góp ý cho sự phát triển việc đọc ở thư viện (câu hỏi mở trong bảng khảo sát), nhiều sinh viên cho rằng thay vì việc mỗi một môn học được đặt vào một cuốn giáo trình duy nhất thì giảng viên nên hệ thống danh sách những tài liệu cần đọc để sinh viên có thể tự mình tìm đọc và nghiên cứu. Như vậy, ngay bản thân các sinh viên cũng nhận thấy việc định hướng của giảng viên có vai trò rất lớn trong việc xác định phương pháp học, mục đích đọc và cách thức tiếp cận tài liệu học tập.

3.2.4. Đối với sinh viên

Sinh viên nên xem việc đọc là việc để thư giãn, chứ không nên áp đặt việc đọc là một hoạt động mất thời gian và nặng nề. Nhà văn- nhà biên kịch người Mĩ George RR Martin từng nói “*Người đọc sách sống một ngàn cuộc đời trước khi chết. Người không đọc bao giờ chỉ có duy nhất một cuộc đời*” [5]. Hay câu nói “*Sách giống như một người bạn âm thầm, có những chuyện chúng ta không thể nói được với ai, chúng ta tìm đến sách, đọc sách và thấy trong đó những trang chữ viết*

về kinh nghiệm của những người từng trải qua vấn đề mà chúng ta đang đối mặt. Họ chia sẻ cách vượt qua, cách đối diện với những vấn đề. Dĩ nhiên, chúng ta không thể máy móc học theo nhưng đó là những bài học giúp chúng ta tìm được lối đi vượt qua nhiều chông gai, trở ngại, những đau khổ trong cuộc đời mà chúng ta chưa thể giải quyết trong một sớm một chiều.” (Nhà văn Bùi Tiểu Quyên) [6]. Các bạn chỉ cần tìm thấy được niềm vui, tìm được lợi ích khi đến với sách, thì việc đọc một cuốn sách là một hoạt động thư giãn và lười cuốn chứ không hề khó khăn, nặng nề. Khi đã quen với việc đọc, các bạn sẽ không còn thấy áp lực đối với việc đọc những tài liệu “nhiều chữ” chuyên ngành. Thêm vào đó, các bạn nên tham gia vào các hoạt động về sách như Ngày sách và văn hóa đọc, Hội chợ sách cũ,... để cùng nhau chia sẻ những cuốn sách hay, truyền cảm hứng và niềm đam mê với sách và nâng cao văn hóa đọc của bản thân và bạn bè.

4. KẾT LUẬN

Sinh viên chính là xương sống, là trụ cột của đất nước sau này. Đất nước muốn phát triển phải được xây dựng và vun đắp bởi một thế hệ trẻ không chỉ có nhiệt huyết mà còn cần phải có tri thức. Vì thế, việc nâng cao văn hóa đọc có ý nghĩa rất lớn, góp phần quan trọng trong việc hình thành nên nhận thức, tri thức, nhân cách của thế hệ chủ nhân tương lai này của đất nước. Để cải thiện văn hóa đọc trong sinh viên Trường ĐHCNQN, cần phải có sự kết hợp của cả Nhà trường, trung tâm Thư viện, đội ngũ giảng viên và chính bản thân các bạn sinh viên. Tác giả hy vọng bài viết sẽ giúp ích cho việc nâng cao văn hóa đọc từ đó nâng cao chất lượng đào tạo sinh viên trường ĐHCNQN nói riêng, góp phần tạo ra một thế hệ trẻ có tri thức, có nhân cách tốt, là tiền đề cho sự phát triển của tỉnh Quảng Ninh nói riêng, của đất nước nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Viêm, B.H. (2023). Văn hóa đọc và phát triển văn hóa đọc ở Việt Nam. <https://nlv.gov.vn/van-hoa-doc/van-hoa-doc-va-phat-trien-van-hoa-doc-o-viet-nam.html>
2. Vượng, T.Đ. (2013). Văn hóa đọc và văn hóa điện tử giao hòa. *Tạp chí Sách và đời sống*, 76.
- Ngọc,Đ.T. (2015). *Nỗi lo về văn hóa đọc*. <http://www.qdnd.vn/vi-vn/61/43/van-hoa-the-thao-giai-tri/moi-lo-ve-van-hoa-doc/355528.html>
3. Duyên, L.T.H. (2018). Tìm hiểu văn hóa đọc của sinh viên ngành thông tin học trường Đại học Cần Thơ. *Tạp chí Thông tin và tư liệu*, 31-38.
4. T.H. (2024). *The POET magazine bàn về lợi ích của đọc sách*. <https://baothanhhoa.vn/the-poet-magazine-ban-ve-loi-ich-cua-doc-sach-215200.htm>
5. Sơn, H. (2024). Đọc sách để thay đổi cuộc đời. <https://www.sggp.org.vn/doc-sach-de-thay-doi-cuoc-doi-post736302.html>

Thông tin của tác giả:

CN. Nguyễn Thị Ngọc Tú

Trung tâm Tuyển sinh – Thông tin & truyền thông, Trường Đại học Công nghiệp Quảng Ninh
Điện thoại: +(84).987.302.934 Email: nguyenthingoctu@qui.edu.vn

STUDY ON THE READING CULTURE STATUS OF QUANG NINH UNIVERSITY OF INDUSTRY'S STUDENTS

Information about authors:

Nguyen Thi Ngoc Tu, B.A., Information - Communication Admissions Center, Quang Ninh University of Industry. Email: nguyenthingoctu@qui.edu.vn

ABSTRACT:

The article presents an overview of the reading culture of readers in general and the reading culture of Quang Ninh University of Industry's students in particular in the current period. Through the survey, the author studied carefully the current status of reading culture Quang Ninh University of Industry's students in terms of habits, interests and reading skills. Therefore, the author proposes some solutions to enhance the reading culture among students of Quang Ninh University of Industry in particular, contribute to improve the quality of education of the university, and create a premise for developing young human resources in the future.

Keywords: *reading culture, education quality, reading activity, reader*

REFERENCES

1. Bui, H.V. (2023). *Reading culture and developing reading culture in Vietnam*. <https://nlv.gov.vn/van-hoa-doc/van-hoa-doc-va-phat-trien-van-hoa-doc-o-viet-nam.html>
2. Tran, Đ.V (2013) Reading culture and electronic culture are in harmony. *Books and Life magazine*, 76.
3. Đo.T.N. (2015). *Worries about reading culture*. <http://qdnd.vn/vi-vn/61/43/van-hoa-the-thao-giai-tri/moi-love-van-hoa-doc/355528.html>
4. Lam, T.H.D. (2018). Understanding the reading culture of information students at Can Tho University. *Information and Documentation Magazine*, 31-38.
5. H.T. (2024). *The POET magazine discusses the benefits of reading*. <https://baothanhhoa.vn/the-poet-magazine-ban-ve-loi-ich-cua-doc-sach-215200.htm>
6. Ho, S. (2024). *Read books to change your life*. <https://www.sggp.org.vn/doc-sach-de-thay-doi-cuoc-doi-post736302.html>

Ngày nhận bài: 21/5/2024;

Ngày gửi phản biện: 22/5/2024;

Ngày nhận phản biện: 29/5/2024;

Ngày chấp nhận đăng: 30/5/2024.